

Håndbog:
**BOLIGSOCIALE
INDSATSER FOR
SÅRBARE FAMILIER**

INDHOLD

Indledning: Løsninger til udsatte familier	4
Hvad er målguppens behov?	5
Løsning 1: Indsatser med fokus på viden	6
Løsning 2: Indsatser med fokus på sociale netværk og sammenhold i familien.	7
Boligsociale familiekurser skaber netværk og viden	8
Løsning 3: Indsatser med fokus på fysisk og psykisk trivsel	10
Løsning 4: Indsatser med fokus på brobygning.	11
Løsning 45: Indsatser med fokus på opbygning af kompetencer, netværk og selvværd.	12
Kontakten til familierne	13
Organisering af indsatserne	14

LØSNINGER TIL UDSATTE FAMILIER

Fattige børnefamilier, hvor forældrene har et lavt uddannelsesniveau og/eller er på overførselsindkomst er mere almindelige i udsatte boligområder end i resten af Danmark. I en del af familierne er forældrene enten enlige forsørgere eller har en stor børneflokk at tage sig af. Mange af familierne har anden etnisk baggrund, hvor forældrene har ringe kendskab til det danske samfund, og muligvis problemer med i bagagen som fx traumer fra krig i hjemlandet.

Alle disse forhold kan gøre det svært at være en god forælder, og gør familierne sårbare. De kan derfor have brug for en særlig social indsats for at forebygge at børnene mistrives.

Så hvad kan man gøre i det boligsociale arbejde for at styrke sårbare familier? Det har vi givet vores bud på i denne håndbog, som du med fordel kan læse, hvis du overvejer at opstarte en boligsocial indsats for sårbare familier. Håndbogen understreger behovet for på forhånd at afklare målgruppens behov og at samarbejde tæt med socialforvaltningen omkring arbejdet med sårbare familier. Desuden skitserer håndbogen forskellige problemstillinger og hvilke indsatser, der kan imødekomme disse.

Håndbogen er baseret på CFBU's rapport "Fokus på sårbare familier i udsatte boligområder – en kortlægning af problemstillinger og indsatser". I rapporten kan du læse mere om de forskellige problemstillinger og løsninger, som beskrives i håndbogen.

God læselyst.

HVAD ER MÅLGRUPPENS BEHOV?

Inden du iværksætter en boligsocial indsats, rettet mod sårbare familier i et boligområde, er det vigtigt at afdække hvilke problemstillinger, som særligt karakteriserer sårbare familier i det pågældende boligområde. Denne proces bør finde sted i et tæt samarbejde imellem den boligsociale indsats og socialforvaltningen. Socialforvaltningen ligger inde med en stor viden om, hvilke problemstillinger nogle af familierne i boligområdet kæmper med og selvom de ikke kan udveksle oplysninger på et individuelt plan, kan det være vigtigt at få denne viden bragt i spil, når man tilrettelægger sin indsats.

Desuden er det vigtigt at koordinere indsatserne overfor målgruppen, så man sikrer den bedst mulige synergi imellem boligsocial indsats og kommunal drift. Samtidig kan samarbejdet omkring at udvikle den bedst mulige boligsociale indsats for sårbare og udsatte familier i boligområdet være startskuddet til et mere systematisk samarbejde og koordinering mellem boligsocial indsats og det kommunale myndighedsarbejde.

I det følgende vil vi pege på nogle af de problemer, som udsatte familier kæmper med og foreslå nogle indsatser, der adresserer de forskellige problemer. I de fleste tilfælde vil en familie være karakteriseret ved problemer på flere forskellige fronter samtidig og det kan derfor være nødvendigt at sammensætte indsatser, som kombinerer de forskellige indsatser.

LØSNING 1:

INDSATSER MED FOKUS PÅ VIDEN

MANGLENDE VIDEN OM SAMFUNDET OG FORVENTNINGERNE TIL FORÆLDRE I DANMARK

Er familierne i boligområdet primært karakteriseret ved manglende viden om de forventninger, der er til forældre i det danske samfund? Har forældrene svært ved at gennemskue, hvilke krav der er til dem og hvilke muligheder de har for at få hjælp fra de forskellige aktører, som de og deres børn kan komme i berøring med som fx skole, socialforvaltningen, SSP osv. Er familierne i boligområdet primært karakteriseret ved generationskonflikter, kulturelle konflikter og forældre, som har svært ved at håndtere forældreskabet i Danmark?

LØSNINGEN

Hvis målgruppens primære udfordringer er beskrevet i punktet ovenfor, så er det en god idé at lave arrangementer, som præsenterer familierne for de forskellige aktører på en måde, som er let forståelig for målgruppen og som lægger op til dialog om temaerne. Det handler her om at tilføre sårbare forældre mere viden om forskellige tilgange til børneopdragelse, børns udvikling samt om de forskellige aktører, man som børnefamilie kan komme i berøring med. Indsætterne har fokus på at formidle viden til forældrene gennem forskellige former for faglige oplæg fra relevante aktører.

Nogle indsatser tager form af familiekurser med en fast deltagergruppe, mens andre tager form af åbne arrangementer, som er et tilbud til alle områdets beboere. Overvej at lave lukkede arrangementer med fokus på forældreskab mellem to kulturer, hvis familiernes primære udfordringer består i generationskonflikter og kulturelle konflikter. I disse tilfælde er det vigtigt at skabe et tillidsfuldt og trygt rum, og det er en god idé at det er den samme gruppe af familier, der deltager hver gang. Da dette er et følsomt emne, er det vigtigt at have en oplægsholder, som med

autoritet og indlevelse kan tage disse problemstillinger op til diskussion i et trygt forum. Hvis målgruppens primære udfordringer består i manglende forståelse af hvilken rolle de forskellige aktører omkring deres barn spiller, kan det være fint at lave åbne temaarrangementer, hvor de forskellige aktører kan komme og præsentere sig selv eller invitere familierne på besøg på fx fritidsklubben og skolen. Det er her afgørende, at oplæggene er tilpasset målgruppens sproglige niveau og viden om samfundet.

LØSNING 2: INDSATSER MED FOKUS PÅ SOCIALE NETVÆRK OG SAMMENHOLD I FAMILIEN

SOCIAL ISOLATION OG MANGLENDE SAMMENHOLD

Er familierne i boligområdet primært karakteriseret ved social isolation? Måske er de arbejdsløse og har derved ikke den naturlige berøringsflade til samfundet som et arbejde udgør. De kan have svært ved at indgå på en meningsfuld måde i det danske samfund, hvilket også påvirker forældrenes indlevelsessevne i deres børns liv. Eller de kan mangle venner og bekendte. Det kan også være, at familiens interne sammenhold ikke er stærkt, og at de trænger til at få nogle fælles positive oplevelser for at styrke familiens samhørighed.

LØSNINGEN

I disse tilfælde kan det være en god idé at lave sociale aktiviteter for en afgrænset gruppe af relevante familier med et eksplicit formål om at skabe sociale netværk på tværs. Det er imidlertid vigtigt, at man på forhånd lægger en plan for, hvordan disse netværk skal opstå i kraft af aktiviteten og hvordan de kan støttes efter aktiviteten. Hvis man ikke lægger en sådan plan, er der en risiko for, at aktiviteterne måske nok bliver nogle gode oplevelser for familierne, men at de ikke skaber grobund for et større socialt netværk. Gennem forskellige former for sociale aktiviteter, som fx familieejre, udflugter for flere familier, fællesspisning for flere familier ad gangen osv., er det formålet at styrke relationen mellem forældre og børn, og samtidigt styrke familiernes sociale netværk. Tanken bag denne type indsats er, at familier lærer om nye måder at være familie på, når de opdager hvordan andre familier er sammen og ved at gøre nye ting sammen. Desuden kan de bryde deres sociale isolation ved at dele positive oplevelser med andre familier.

BOLIGSOCIALE FAMILIEKURSER SKABER VIDEN OG NETVÆRK

Familiekurser er et eksempel på en indsats, som både tilfører forældre ny viden og som samtidig styrker forældrenes og familiens sociale netværk. Boligsociale familiekurser er kursusforløb for en afgrænset gruppe af forældre eller familier, som har til formål at styrke familierne og særligt

forældrenes muligheder for at støtte deres børn. Forløbene vil typisk bestå af en blanding af faglige oplæg om relevante temaer, diskussion og erfaringsudveksling og sociale aktiviteter, som styrker de sociale netværk mellem familierne eller forældrene på kurset.

CFBU har evalueret to boligsociale familiekurser, nemlig det boligsociale familiekursus på Amagerbro og MindSpring forældregrupper. Evalueringerne viser, at forældrene oplever, at de efter kurset kommunikerer med deres børn på en ny måde, har fået en bedre forståelse for de forskellige aktører i deres børns hverdag og føler sig bedre rustet til at forebygge, at deres børn bliver involveret i kriminalitet.

Du kan læse mere om familiekurserne i rapportererne **Boligsociale familiekurser – erfaringer fra Amagerbro og MindSpring forældregrupper - Resultater og erfaringer fra et pilotprojekt i fem udsatte boligområder i København.**

BYG PÅ SAMARBEJDE

Hvis man vælger at lave et familiekursus i den boligsociale indsats, er det vigtigt, at man gør det i tæt samarbejde med relevante aktører i boligområdet. De har en faglig viden om de forskellige temaer og er derfor vigtige parter i et familiekursus.

HVILKE FAMILIER SKAL DELTAGE?

En stor udfordring, når det kommer til at tilrettelægge et familiekursus i en boligsocial sammenhæng er beslutninger omkring, hvordan man skal sammensætte holdet for familiekurset. Et familiekursus er en forholdsvist intensiv indsats for en mindre gruppe deltagere. Det er derfor vigtigt, at deltagerne har et reelt behov for indsatsen. På den anden side viser erfaringerne, at et er vigtigt, at et familiekursus-hold ikke udelukkende består af familier, som er tungt belastede. Der skal også være familier, som har mere overskud og energi, som får holdet til at hænge sammen og som kan fungere som positive forbilleder for de andre familier.

HVILKE ETNISKE OG SPROGLIGE GRUPPER?

En anden overvejelse når man skal sammensætte holdet er, om det skal være et blandet hold med forskellige etniske og sproglige grupper, eller om det skal være et folk for en bestemt etnisk og sproglig gruppe. Hvis man ønsker at bygge bro mellem forskellige etnisk grupper i boligområdet, er blandede grupper naturligvis et godt valg. Udfordringen ved det kan være problemer med kommunikationen og at det kan være forskellige problemstillinger, som karakteriserer de forskellige etniske grupper. Fordelen ved at lave familiekurser for enkelte etniske grupper er således, at det giver forældrene mulighed for at udtrykke sig mere frit, hvis det er på deres modersmål eller hvis der er tolk. En anden fordel er, at man kan målrette indholdet mod denne gruppes særlige udfordringer, som fx opdragelse i eksil. Sidst men ikke mindst er det relevant at overveje kønssammensætningen af holdet. Hvis man ønsker, at der også skal være fædre med på holdet, viser erfaringerne, at man skal lave en meget målrettet rekruttering af mænd.

LØSNING 3:

INDSATSER MED FOKUS PÅ PSYKISK OG FYSISK TRIVSEL

FYSISKE OG PSYKISKE PROBLEMER

Er familierne i boligområdet primært karakteriseret ved forældre, som har fysiske og psykiske problemer, og derfor ikke har meget overskud til at være gode forældre for deres børn? Det kan fx være, de har problemer som Post Traumatisk Stress Syndrom eller depression eller måske har de problemer med smerter i kroppen eller egentlig sygdom. Er målgruppen i dårlig fysisk form og er de ikke vant til at være fysisk aktive?

LØSNINGEN

Hvis ovenstående udfordringer gælder for målgruppen, kan det være en god idé at lave lavintensitets motionsaktiviteter lokalt i boligområdet for at arbejde med forældrenes fysiske og psykiske sundhed. Motionsaktiviteterne har dels til hensigt at forbedre forældrenes fysiske tilstand, da sådanne problemer ofte kan være en barriere for at løse andre problemer. Aktiviteterne har ligeledes en social funktion, da de skaber en tryk platform, hvor forældrene kan dele positive oplevelser og opbygge nye venskaber med hinanden. Hermed er de langsigtede formål med aktiviteterne, at forældrene både trives bedre fysisk og psykisk og dermed kan være bedre forældre for deres børn. Motionsaktiviteterne er ofte en del af en større indsats i boligområdet og fungerer dermed også brobyggende til andre aktiviteter eller aktører.

LØSNING 4: INDSATSER MED FOKUS PÅ BROBYGNING

KOMPLEKSE PROBLEMSTILLINGER OG SVÆRT VED AT NAVIGERE I "SYSTEMET"

Er familierne i boligområdet primært karakteriseret ved forældre med komplekse problemstillinger, som har svært ved at finde rundt i systemet? Er forældrene i en kaotisk personlig situation og har de svært ved at gennemskue, hvor de skal henvende sig for at få hjælp? Måske har de økonomiske problemer, helbredsmæssige spørgsmål, som de ikke kan finde svar på, eller problemer med opholdstil-ladelsen. Ofte vil disse familier have flere berøringsflader med "kommunen" og have svært ved at navigere i forhold til det.

LØSNINGEN

Når ovenstående beskrivelse passer på målgruppen, kan det være en god idé, at den boligsociale indsats bygger bro og måske ligefrem fungerer som tovholder for familierne i deres kontakt med de forskellige kommunale aktører. I nogle boligområder er der fremskudte indsatser, som fx familierådgivning og jobcenter. Dette gør det lettere for de boligsociale indsatser at bygge bro, og der opstår en særlig god synergieffekt, hvis disse ligger i samme hus som helhedsplanen. Når der ikke er en fremskudt kommunal indsats, finder brobygningen typisk sted ved, at den

boligsociale medarbejder tager med til møder på kommunen for at hjælpe familierne med at forstå mødets indhold og for at sikre, at familiernes perspektiv på sagen kommer frem. Den boligsociale medarbejder kan således have en tovholderfunktion for de mest sårbare familier. Denne type indsats har til formål at hjælpe sårbare forældre med at få mere styr på deres personlige situation, således at forældrene på lang sigt trives bedre og dermed også kan fungere som bedre forældre for deres børn.

LØSNING 5:

INDSATSER MED FOKUS PÅ OPBYGNING AF KOMPETENCER, NETVÆRK OG SELVVÆRD

LANGTIDSLEDIGHED OG LAVT SELVVÆRD

Er familierne i boligområdet primært karakteriseret ved forældre, der er langtidsledige og som er afkoblet fra samfundet? Kæmper forældrene med lavt selvværd og har svært ved at fungere som positive rollemodeller overfor deres børn? Har de svært ved at magte hverdagen og er der langt mellem succesoplevelserne?

LØSNINGEN

I de tilfælde hvor målgruppens primære udfordringer er beskrevet ovenfor, kan det være en god idé at tilbyde forældrene mulighed for at lave frivilligt arbejde eller indgå i praktikforløb i helhedsplanen fx efter aftale med jobcentret. Erfaringer med denne type indsats viser, at forældrene kan få afprøvet nye sider af sig selv og finde ressourcer,

som de ikke var klar over, at de havde. Rationalet bag denne tilgang er at give forældrene succesoplevelser med at magte små opgaver og derigennem styrke deres tro på, at de kan magte hverdagen og blive en aktiv del af samfundet. Det langsigtede formål med indsatserne er dermed at forældrene får styrket deres selvværd, får større socialt netværk og en tro på, at det er muligt for dem at indgå som en ressource i samfundet. Herigennem kan forældrene få styrket deres position som forbilleder for deres børn.

KONTAKTEN TIL FAMILIERNE

Succesfulde indsatser for sårbare familier kræver, at den boligsociale indsats har et bredt netværk blandt familierne i boligområdet, og et godt og tillidsfuldt forhold til familierne. Det kan tage lang tid at skabe et tillidsfuldt forhold og motivationen for at deltage fra familiernes side. Det er gennem de mange små møder og en vedholdende indsats fra den boligsociale medarbejder, at dette opstår.

Det kan derfor være en god idé at lægge ud med fx motionsaktiviteter eller at stille sig til rådighed for henvendelser om hjælp til at svare på breve fra kommunen for på den måde at opbygge et fundament. Man skal derfor være opmærksom på, at man ikke fra den ene dag til den anden kan starte fx et forældrekursus, men at man må afsætte en lang periode til kontaktskabelse.

Når man vil arbejde med sårbare familier er det desuden vigtigt, at man ikke blot arbejder med de familier, som man kender til fra helhedsplanens øvrige aktiviteter. Det er her vigtigt at gøre en særlig indsats for at rekruttere familier, der ikke selv har overskud til at være opsøgende. Det kan her være en god idé at trække på både frivillige og professionelle netværkers viden om familierne i boligområdet. Fx. skolelærere, klubpædagoger, pædagoger i børnehaver,

familierådgivningen, men også den lokale fodboldklub eller andre foreninger er alle i dagligdagen i berøring med børn og familier i boligområdet. De har derfor ofte en viden om familier med udfordringer, som helhedsplanens medarbejdere

ikke nødvendigvis kender til. Denne viden er ofte afgørende i arbejdet med sårbare familier, omend vidensdelingen selvsagt skal foregå inden for lovens rammer.

ORGANISERING AF INDSATSERNE

AFKLAR SNITFLADERNE TIL DEN KOMMUNALE INDSATS

Arbejde med udsatte familier er en kommunal kerneopgave, og det er derfor som udgangspunkt ikke den boligsociale indsats' opgave at arbejde med de interne problemstillinger i udsatte familier. Som boligsocial medarbejder skal man derfor altid koordinere sin indsats for udsatte familier med socialforvaltningen. Det er derfor vigtigt med en tidlig dialog og fælles analyse af problemstillingerne og mulighederne. Dette øger sandsynligheden for egentligt samarbejde omkring indsatsen.

Den boligsociale indsats og den kommunale samarbejdspartner skal finde en niche, som understøtter den kommunale drift vedrørende sårbare og udsatte familier. Man skal finde ud af, hvordan den boligsociale indsats bedst muligt understøtter eller supplerer den kommunale indsats. Denne niche vil typisk være, at den boligsociale indsats har gode forudsætninger for at skabe et godt og tillidsfuldt forhold til sårbare familier, og derfor har mulighed for at arbejde med familier, som socialforvaltningen kan have svært ved at komme i kontakt med. Hvordan denne kontakt skal 'bruges' kan være forskelligt fra boligområde til boligområde. I nogle tilfælde vil det være ved at brobygge til den kommunale keredrift. I andre tilfælde giver det måske mere mening, at kommunen bidrager til at iværksætte mere lokale indsats.

Tekst: Nana Øland Frederiksen,
Sidsel Vinther Breau,
Layout: Nikolaj Avlund
Fotos: Kristian Brasen. Alle fotos
er fra boligafdelingen 3B i
Sydhavnens familietur til Møn.
Udgivet: Marts 2016

 **CENTER FOR
BOLIGSOCIAL
UDVIKLING**

Sadelmagerporten 2A
2650 Hvidovre
www.cfbu.dk